

Kifejtős feladat
2018/2019 őszi félév

Pontozás:

- érvek tartalma, szerkezete, példák: 6 pont
- tagolás, nyelvi megvalósítás: 4 pont

Esszéírás:

- fontos az esszé hármass tagolása: bevezetés, tárgyalás, bevezetés

Kidolgozott példa:

A tudomány racionális, objektív és sikeres.

A tudományról gyakran hangoztatják, hogy racionális, objektív, sikeres, folyamatosan fejlődik és kísérletei megismételhetőek. Ezek a kijelentések ugyanakkor túlzott leegyszerűsítések, sok esetben nem állják meg a helyüket. Mindegyiket külön-külön meg fogom vizsgálni, hogy milyen problémák léphetnek fel ezekkel a kijelentésekkel kapcsolatban.

Először is felmerül a kérdés, hogy a tudomány valóban racionális-e. Vajon a tudósok racionálisabban (vagyis ésszerűbben) gondolkodnak, mint más emberek? Erre a kérdésre a feltehetőleg az lenne a válasz, hogy ilyen fajta különbséget nehezen lehetne tenni. Az is lehetséges, hogy a tudomány nem a tudósok, hanem a módszertana miatt racionális, ám ilyen, minden tudományterületre és minden időben egységes módszertant a tudományfilozófusoknak nem sikerült megalkotnia (ld. Bécsi Kör, Karl Popper, Lakatos Imre).

Második kijelentésként az objektivitás kerül elő. Ez ismét problematikus, hiszen a tudományt vagy a tudósokat tartjuk objektívnek? Ha a tudósokról állítjuk ezt, nem lehet pontosan meghatározni, mit jelentene az objektivitás az ő esetükben. Például állíthatjuk azt, hogy a tudósok érdekmentesek, ám nehéz elhinni, hogy a tudósok valóban érdekmentesek lehetnek, pl. ipari szereplőktől, politikától, stb. Lehetséges, hogy a témaválasztásuk megfelelő, ám sokszor a témaválasztást a pályázatok elnyeréséhez szükséges népszerű témák befolyásolják.

A harmadik probléma a tudomány sikeressége, hogy a mércéjének mi az összehasonlítási alapja. Például egy orvosi készítmény sikeressége lehet a hatékonysága a tünetek enyhülésében, vagy esetleg súlyos betegség esetén a túlélési rátában mérhető (pl. 5 évnél tovább él valaki). Azonban más módon is mérhető lenne a „sikeresség”: például abban, hogy jobban is érzi-e magát a beteg a kezelés hatására, javult-e a közérzete. Ha még el is fogadjuk, hogy a nyugati sikerességi mérce jobb, mint más kultúráké, felmerül a kérdés, hogy azért támogatják-e anyagilag a tudományt, mert sikeres, vagy azért sikeres-e a tudomány, mert támogatják. Az ok-okozati kapcsolatot ebben az esetben nem könnyű feltárni.

A fentiek alapján elmondható, hogy a tudományról nem tehetünk ilyen kijelentéseket, nem állíthatjuk egyértelműen, hogy a tudomány racionális, objektív és sikeres.

1. ZH

Tudományfilozófia

1. A tudomány az áltudománytól a tudományos nyelvezet alapján különböztethető meg.
2. A tudósoknak a megcáfolt, így tudománytalan elméleteiket el kell vetniük.

Tudománytörténet

1. Kuhnnek a tudományos forradalmakról szóló elmélete minden tudomány fejlődésére alkalmazható.
2. A tudomány történetének megírása során minden esetben elegendő csak annak belső történetét, intellektuális tartalmának (elméleteinek, fogalmainak) fejlődését megvizsgálni.

Asztrológia

1. Az asztrológusok nincsenek tisztában a precesszió jelenségével, pedig a precesszió miatt az állatövi jegyek már nem ott helyezkednek el, mint a nekik megfelelő csillagképek.
2. A *Humanist* folyóirat 1975-ös számában megjelent asztrológiai kiáltvány érvei (az asztrológia a mágikus világból ered, ezért elvetendő; az égitestek gravitációs hatása kicsi) megalapozottak és meggyőzőek.

Parapszichológia

1. A látszólag sikeres parapszichológiai kutatások mögött valójában rosszul képzett kutatók, szelektív adatközlés és statisztikai problémák állnak.
2. A parapszichológia korlátlan támogatását és elismerését élvezzi a tudománynak és a laikusoknak.

Alternatív őstörténet

1. Nyelvészeti alapon teljesen bizonyos, hogy a magyar nép a finnugor népek közé tartozik.
2. Az őstörténet kutatását nemcsak az elfogult akadémiai tudomány képviselői, hanem bármely olvasott ember jogosan és eredményesen végezheti.

2. ZH

Kreacionizmus és szcientológia

1. A tudomány ugyanúgy a hitre épül, mint a vallás: a tudósoknak ugyanúgy hiszünk, mint a kinyilatkoztatásoknak.
2. A szcientológia a személyes vallási élményt tudományos megalapozottsággal biztosítja.

Alternatív gyógyászat

1. A régi hagyománnyal rendelkező gyógyászati módszerek (pl. a hagyományos kínai orvoslás) esetén is a nyugati biomedicinára alkalmazott szigorú kritériumrendszert kell alkalmazni.

2. A homeopátiás szerek gyógyszerári forgalmát be kell tiltani, mivel ott csak bizonyítottan gyógyhatású szereknek van helyük.

Határmunkálatok

1. A feminista és hasonló megközelítések, hacsak kizárólag nem szociológiai kutatásban jelennek meg, tudománytalanok és értelmetlenek.
2. Adott szaktudományokról kizárólag az adott szaktudományok művelőinek tiszte nyilatkozni.

Tudományszociológia

1. Stanley Milgram kísérlete egyértelmű bizonyítéka annak, hogy minden ember képes embert ölni, ha arra parancsot kap.
2. A posztakadémikus tudomány felépítése rosszabb, mint az akadémikus tudományé.

Tudomány és nyilvánosság

1. A legtöbb tudós tudományos ismeretei tapasztalat alapúak, ezért a lehető legmegbízhatóbbak.
2. A nyilvánosság tudósokról alkotott képe megfelel a valóságnak.